

DE BALSAMO

multi (te auctore) pertinaciter, ac inutiliter esse disputant . AL-
PIN. Ex his, quæ te uera dixisse arbitror, me non parum pudet,
quod cum illis tot annos in tanto errore permanerim . quem ex
te nunc probè cognouisse fateor . Cupio igitur plantam hanc suis
notis à te quoque describi, in quam attollatur magnitudinem, qua
libusque floribus, & fructibus obseruata a uobis sit, quo pacto que
etiam ab ea planta opobalsamum distillet, sponte ne, an, ut multi
dixere, arte potius elicatum . ABDACH. Hic nullas, quas ego
uiderim crescere, flores, uel semina tulisse unquam spectare po-
tui, etsi succus interim paucus à cortice stipitis scarificato aliquan-
do distillauerit. Verum hac de re Abdellam audiamus, qui hæc ex-
ploratus, & reliqua docebit . Interimque dum loquimur, man-
des uelim mancipio tuo, ut nobis hic è domo huiusce plantæ icho-
nem, quæ apud te est, deferat, ut Alpinus noster ueram Balsami
Ichonem uideat . ABDEL. Recte mones, libenterque faciam.
ALPIN. Ego uero utrique uestrum multas hac de causâ gra-
tias referam. Mihi que istuc acceptissimum semper erit.

*Planta, quæ ab antiquis Arabia medicis Balesan, à Grecis
Βάλαμον, & à Latinis Balsamum uocabatur, fructuum,
succiq; descriptio. Cap. III.*

A B D E L L A.

BALSAMVM arbusculum est, quod crescit ad alti-
tudinem hanne; uel ligustri, uel cytisi, folia paucissi-
ma gerens rutæ proxima, non tamen iis candidiora,
ut Diosc. docuerat, sed potius colore uiridi subalbido,
perpetuòque uirentia . Eius lignum gummosum lenæque appa-
ret, colore exterius subrubro, cuius ramuli eodem colore conspi-
cui sunt longi, recti, graciles, paucis foliis inordinatim referti, fo-
liaque simul terna, aut quina, aut septena alæ adnata, aliquo pa-
cto etiam lenthisci foliorum æmula . sunt ramuli odorati gummo-
si, digitisque contrectati eis tenaciter adherentes . Flores fert par-
uos, albos, acaciæ proximos, ternos singulis alis appensos, quasi
in umbellæ forma, summe odoratos, à quibus semina promanant,
flaua, folliculis nigris subrubescens contenta, ualde odorata,
intusque

intusque humorem flauum melli per similem habentia, sapore sub-
amaro, parumque acri linguam ferientia, opobalsamumque redo-
lentia, Terebinthi fructuum figuræ, & magnitudinis emula, ex-
trema aculeata, & medium crassum obtinentia. Cui descriptioni
maxime quadrare uidetur illa, quæ fuit à Constantino Aphricano
tradita, quæ his uerbis apud ipsum in libro de grad. legitur. Balsa-
mus est arbor in India crescens, salies super terram mensura vnus
brachij, uel parum plus. Cuius rami rubeo viridique colore perfusi
quasi rami thitymali tenues sunt, & colorem viridem habentes.
Faciuntque in capite quasi gemmas, paruaque grana in modum pi-
peris producentes. Ex fissuris ramorum huius arboris, egreditur
quidam liquor in canicularibus diebus, sicut lac ex thitymalo.
Opobalsamum mensibus, Iunio, Iulio, Augusto, partim sponte, &
partim stipite ferro scarificato, distillat, in vitreaque vascula reci-
pitur; quod statim e ductum, ut audio, colore est albo, qui paulo
post in viridem, tertio in aurum, & demum in melleum mutatur.
Eius succi etiam substantia in primis, turbida crassaque, ut oleum
statim ab oliuis expressum cernitur, postea tenuissima atque cla-
rissima, demum terebinthi modo crassescit. Odore eximio in pri-
mis atque acutissimo terebinthum redolens, cum suauiori odoris
fragrantia obseruatur, saporeque amaro, acri, & adstringenti. Le-
uissimum est in primis diebus, atque usque adeo validi, & acuti
odoris, ut aliquibus inter odorandum, sanguis e naribus eruperit,
& præ multa eius leuitate in aquam stillatum non desidet, sed ex
alto in ea proiectum parumper in ipsa mergitur, fereque continuo
assurgens, supra totam aquæ superficiem totum expanditur, eique
miscetur, & citissime ita in ea dissoluitur, ut ab aqua maxima cum
difficultate separatum secernatur. in qua paulo post concrescit,
atque coagulatur, coagulatumque stilo totum ab aqua eximitur,
quod tunc colore lactescit, siue album quale lac uisitur. Quanto
hic succus annosior, eò fit inodoratior, atque ad motum seignior.
In primis itaque statim albo colore conspicitur, qui color paucis-
simis diebus in viridem, ut nuper etiam dixi, mutatur, oleique cras-
sitie cernitur, qui postea longo temporis interuallo depuratur,
nonnullisque annis tenuissimus euadit, atque clarissimus, ex viri-
dique colore in aureum splendidissimum transit. Senio vero con-
fectus, crassus qualis terebinthina fit, qui si in aqua, uel lacte stille-
tur, statim confidet, multaque cum difficultate, & non nisi longo
tempore

DE BALSAMO

tempore denuò supra aquam fertur, tardissimeque in ea dissoluitur. Quare non secus quam in animalibus omnibus quatuor constituuntur ætates, quæ in ipsis maximam differentiam faciunt, & balsami succo, quod opobalsamum dicitur, proculdubio à nostris quatuor tempora tribuuntur. Quandoquidem ille succus ab arboris stipite continuò elicitus usque ac quintum circiter annum acutissimi, validissimi que odoris percipitur, leuissimusque usque adeo observatur, ut in aquam stillatus, nihil, vel parum conficit, facillimeque diluatur, quod eius calor in annis infantie plurimus existens, ei acutiem atque vehementiam præstet, Crassiori quoque substantia tunc cernitur, & turbida, quod cum multus in eo exuberet crudus humor, eo ob calorem in ipso agentem valde agitato, instar urine turbidæ, quæ in pestilentibus febribus fieri solent apparet, & quemadmodum puerorum corpora multa humiditate, atque multo calore prædita crassa, ac ferè tumentia videntur, ita opobalsamum in pueritæ annis constitutum à multa humiditate excrementitia, cum validissimo calore in ipsa agente, crassum, ac turbidum apparet, quod in grandiori ætate ab ea purgatur, tenuissimumque fit, & aureo colore clarissimo spectatur; in quo statu, consistentiæ ipsius ætate continuante, conservatur, posteaque calore eius nativo aliquatenus resoluta, ac imminuta, senescens crassum instar terebinthinæ euadit, solitoque tum odore eximio tum leuitate deficit. Proinde neque supra aquam enatat, neque multum, & suauiter olet. Hæcque de balsami planta, fructibus, lignis, succo tibi dicta sufficiant. ALPIN. Quæso ne te pigeat, ad nonnulla adhuc, quæ a nostris, balsami descriptioni repugnantiæ proferuntur, respondere, ac satisfacere, quando ea non parum huiusce plantæ cognitam veritatem obscurare, ancipitesque nos reddere videantur. Antiqui etenim omnes balsami scriptores inter se in illiusce plantæ, succi, fructuum, virgarumque descriptione discrepare videntur, ex quibus non videtur, tutum satis esse illorum cognitionem perquiri debere. Qui fuere in causa, ut nostri ipsorum traditionibus imbuti, verum sibi oblatum opobalsamum, fructus, virgas, veras esse non crediderint. ABDEL. Summum semper errorem esse putavi, homines plantæ huius, succi, fructuum, virgarumque cognitionem à Dioscoride, Theoph. vel alijs antiquis scriptoribus velle exposcere, quando ista inter eos in scribendo fructice, succo, fructibus, & virgis, diuersitas certissimum ignorantia

rantia argumentum nobis fuerit. Ego sum huius sententia, neminem illorum fortasse accurate arborem hanc vidisse, ex audituque omnia de eis ab ipsis litteris prodita fuisse. Olim enim non erat ita facile hominibus loca, in quibus balsamum nascebatur, ex longioribus difficilioribusque nauigationibus, quibus eo tempore antiqui utebantur, adire, proinde multa Dioscorides, Theophrastus, atque alij multi ex hominum potius relatione, quam ex inspectione de balsamo scripsere. Hincque mirum non est, si in pluribus nostri ipsorum sententia inhaerentes decepti sint, quando & ipsos à falsis aliorum relationibus deceptos fuisse putandum est. An non Dioscoridem, Theophrastum, atque alios affirmantes. Balsami plantae Aegyptum, vel Iudæam patriam fuisse, cum dixerint eam solum in Aegypto & valle Iudæa viuere, maximè errasse superius demonstratum est, cum illam plantam ex Aegyptiorum relatione perpetuò ex Arabia foelici in Aegyptum venisse certissimè constet. Ex quibus mirum quoque non esset, in alijs eisdem deceptos fuisse, praesertimque in succi, fructuumque cognitione. Hincque his herbarum scriptoribus omnes medicos pharmacopolasque planè fidentes, errasse mirari non debemus, quando non ab illis, ut etiam dixi, sed ab Aegyptijs, & Arabibus, qui tum primi balsamum cognouerunt, atque obseruarunt, tum etiam cum huiusmodi planta in eodem solo nati sint, atque eadem loca, in quibus viuit & vixit balsamum, habitarunt, istorum cognitio esset petenda. Sed quæ ea existunt, quæ nobis repugnent, fac ut ex te iam audiamus. A L P I N. Quæ de balsami arbore à multis olim litteris tradita fuere, nunc in medium afferam; Reliqua verò de succo, fructibus, virgis, ad vsum medicinae memoriae proditis, posterius à me recensenda arbitror. Multa igitur, variaque de huiusce stirpis magnitudine, figura, situ, folijsque à multis prodita sunt, quæ non parum ueritatem obscurant, hominesque ancipites, ac rem hanc totam incertam efficiunt. Aliqui siquidem plantæ istius magnitudinem lyeij, pyracanthæ, vel Cytisi, vel therebinthi magnitudini compararunt, ut Dioscorides, Straboque dixerunt. Theophrastus vero dixit ea magnitudine balsamum spectari, qua magna mali punici arbor obseruatur. Iustinus similem piceis arboribus affirmavit, & Pausanias mirtho; Plinius, Solinus, atque Africæ descriptionis auctor, viti, hanc plantam compararunt. De eius folijs non minor est apud illos diuersitas, deque arboris figura. Quædo Dio-

T scorides

scorides, Theophr. Plin. Anicenas, Simeon Sethus balsami folia natura proxima esse statuerint; & Pausanias amaraco, Iustinus piceis, Solinusque & auctor Aphricæ vitium folijs. De forma etiam vel figura arboris, alij arbutum, alij fruticem faciunt. Plinius enim de eo dixit: In totum alia est natura, quam nostri, externiq; prodiderunt, quippè viti similior est, quam myrtho; Quod etiam Solinum dixisse ab illiusce verbis constat, quæ hæc existunt: Similes vitibus stirpes habent: ac Iustinus; Siquidem palmeto & opobalsamo distinguitur arborem opobalsami formam similem piceis arboribus habent: & Strabo: Quæ arbor est fruticosa Cytiso & Terebintho persimilis. Nonnulli etiam affirmant, plantam hanc ali aqua, illaque tantum, quæ in proxima fonte illiusce proximæ domunculæ scaturire cernitur, aiuntque miraculo id fieri; quando ipsa sit pluribus virtutibus prædita; quod Virgo Beatissima olim ibi multos annos morata, ea aqua, tum ad potum, tum ad cibum, tum ad mundandos panniculos Iesu Christi pueruli vsa fuerit: ex quo tanta in veneratione omnès viri mulierèsque Aegyptiæ, Arabes etiam Mahometis affectu eam habuerunt, vt ipsa ad multorum etiam morborum curationem confidenter vtantur. Multiq; ex longinquis, remotissimisque locis huc veniunt, vt ex huiusmodi aqua accipiant: quare nonnulli balsamum huius aquæ beneficio hætenus hic vixisse aiunt. Hæcque sunt, quæ de arbore isti dicunt.

ABDE L. De balsami fruticis altitudine, figura, ac folijs, ea quæ ex te nunc proposita sunt nihil veritatem hanc obscurare possunt. Namque Dioscor. atque alij, qui hanc plantam magnitudine similem esse lycio, cytiso, terebintho, & pyracanthæ, affirmarunt, minime errarunt, cum hæc omnia arbuta magnitudine non multum inter se differant, eisque planta balsami maior non sit, sed hic nullæ cernuntur arbores balsami, quæ ita magnæ spectentur, siquidem grandiores, quas hic aliàs viderim, non assurgunt ad maiorem triū cubitorum altitudinem. Audio tamen in Arabiæ solo eas plantas ad prædictorum arbusculorum altitudinem, & maiorem etiam crescere. In Aegypto, & Arabia mali punici arbores parvæ existunt, ita, vt inter arbusculorum fruticumque numero ibi connumerentur, neque ad tantam assurgunt altitudinem, quales in Italiæ locis obseruantur, Quare neque Thephrastus reprehendendus erit, quod scripserit, esse magnæ punicæ arbori balsamum simile, quando hæc nostræ Italicis longe sint humiliores. Iustinum uero, quod

picei

piceæ arbori plantam balsami similem asserat, deceptum omnino fuisse, credendum est. Ex ipsiusque verbis error apparet conspicuus; nam piceis arboribus balsamum similem esse dicens, subdit, & in vinearum more excoluntur: quis tamen uspiam vidit piceam arborem viti similem, & in vinearum more excoli? Inter quas quanta sit differentia, non est, quod nunc demonstretur. Fuisse vero balsami plantam ramulis fruticosis, ac sarmentosis viti similem dubium quidem non est, ut neque etiam, quemadmodum vites, annis singulis putari, quod sit admodum fruticosa, & sarmentosa. Non tamen quod ad folia attinet, viti ea planta est similis, cum folijs referta sit rutæ aliquatenus proximis, præsertim vero extrema tria foliola, quæ in singulis virgæ balsami alis cernuntur, quando ipsa simillima sint tribus ijs foliolis in extremo virgæ alæ rutæ positis; colore excepto: Neque absurdum est, Pausaniam dixisse balsamum folia habere amaraci æmula, quoniam suspicor ego ipsum plantam balsami non adultam, sed tantum recenter ex eius feminibus natam inspexisse, quæ folio, magnitudine, ac figura amaraci folijs omnino sunt similia, excepta earum crassitie, ac colore, quibus ea folia inuicem differunt, nam in amaraco sunt graciliora, & albidiora. Balsamum, quod ex feminibus nascitur, bina folia in primis habet, bifolijs nascētis vitis maxime similia, & quæ post hæc, quæ sunt tria, quatuor, vel quinque, produntur, amaraci folijs sunt proxima; Quæ vero tertio nascuntur singula trina existunt, rutæque proxima cernuntur. Repetō, prima nascentia folia bina sunt, secundo nata, his multum diuersa produntur, inordinatimque in virga. Tertio producta trina cuilibet alæ appensa, cernuntur, quæ rutæ sunt proxima, tribus inquam foliolis in extremo alæ virgæ rutæ conspicuis. Quarto, quæ nascuntur in virga balsami, sunt quina, & postea septena. Hæcque sunt balsami folia, aliter quam scriptores antiqui descripserint in hoc viridario in fruticibus balsami sæpissimæ visa, ex quibus atque alijs fortasse Dioscoridem, atque alios multos antiquos scriptores viuentem balsami plantam non inspexisse, iure suspicamur. Hanc etiam arborem in hoc viridario vixisse certum est, aqua ex hoc proximo fonte, in quo Beatissimam Virginem panniculos Saluatoris nostri pueri olim perpetuo lauisse nostri omnes autumant, irrigatam; tamen in arenosis, squalidisque locis non paucae reperiuntur, quæ tamen quo ad opobalsamum steriles existunt. Atque hæc obiter de balsami

DE BALSAMO

planta dicta à nobis sint. Nunc ad opobalsamum deueniendum,
Sed balsami plantæ ramos, quos mihi domo mancipium detulit,
absoluto de ipso sermone spectabimus.

*Veri opobalsami cognitio unde sumatur, & qui ex antiquis
verè hunc succum litteris prodiderint.*

Cap. IIII.

A B D E L L A.

QUID inquit Alpine de Balsami planta? nonne à nobis probè, ut ueritas exigebat descripta est, deque eius folijs, floribus, fructibus, ac uirgis, quæ dicta a me sunt, uera tibi esse uidentur? **ALPIN.** Omnia sanè rectissime, ac uerissime es profecutus, sed supersunt tamen quæpiam de succo quoque, fructibus, ac uirgis dicenda, cum antiqui scriptores, qui de balsamo scripsere, simul in horum descriptione inter se nihil ferè cõuenisse uisi sint: quorum diuersitas, ut de arbore etiam nuper dictum est, fuit causa, ut multi negarint, quæ pro opobalsamo, carpobalsamo, & xilobalsamo monstrantur, uera utique esse, nullumque ob id ipsos credere, syncerum ac legitimum opobalsamum ad nos asportari: de quo primo sermonem a nobis haberi cupio, mox de ceteris. De opobalsamo igitur multi huius sunt opinionis, ut arbitrentur, syncerum ad nos non aduehi, neque iniuria, quando ex te descriptum opobalsamum, a nobisque sæpius inspectum, diuersum sanè videatur ab eo, quod omnes prisce rei herbariæ scriptores memoriæ mandarunt. In primis enim album multi ipsorum esse prodidere, Strabo siquidem dicebat: eius corticem scindentes succum in uasis suscipiunt tenaci lacti persimilem: & Plinius, siccus è plaga manat, quem opobalsamum vocant eximie suauitatis, sed tenui gutta ploratu lanis parua colligitur in cornu, ex his nouo fictili conditur, crassiori similis oleo, & in musto candida. Et Simeon Sethus vir in balsami historia alijs non postponendus dixit: Succusque inde manabat omni oleo visu similis, quod ideo balsami oleum nominatur, succus his aggregatus uasculis excipiebatur, & id quidem, quod supernatabat, album ac tenue erat, & ideo præciosius. Alij sunt rursus asserentes, hunc succum